

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 02.09.2009, sp. zn. 8 Tdo 885/2009, ECLI:CZ:NS:2009:8.TDO.885.2009.1

Číslo: 42/2010

Právní věta: I. Trestný čin braní rukojmí podle § 234a tr. zák. je v poměru speciality vůči trestnému činu omezování osobní svobody podle § 231 tr. zák. Objektivní stránka prvního z nich spočívá nejen v jednání, jímž se pachatel zmocní rukojmí, tzn. získá a vykonává faktickou fyzickou kontrolu nad jinou osobou, což je formou omezení její osobní svobody, ale současně hrozí, že usmrtí rukojmí nebo mu způsobí újmu na zdraví nebo jinou vážnou újmu. Z hlediska subjektivní stránky pachatel trestného činu braní rukojmí jedná se záměrem donutit jinou osobu než rukojmí, aby něco konala, opominula nebo strpěla.*) II. Ke spolupachatelství ve smyslu § 9 odst. 2 tr. zák. není třeba, aby se všichni spolupachatelé podíleli na trestné činnosti stejnou měrou. Stačí i částečné přispění, třeba i v podřízené roli, pokud je vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních spolupachatelů a je-li objektivně i subjektivně složkou děje (článkem řetězu) tvořícího ve svém celku trestné jednání (viz např. rozhodnutí pod č. 36/1973-I. Sb. rozh. tr.). Jestliže se podle tzv. skutkové věty rozsudku soudu prvního stupně obviněný podílel na spáchání trestného činu braní rukojmí podle § 234a tr. zák. po celou dobu jeho páčání tak, že se účastnil již prvotní domluvy o možnosti jej spáchat, průběžně se informoval o majetkových a osobních poměrech poškozeného, o možnostech zaplacení požadované peněžní částky, o osobách, které disponují s peněžními prostředky poškozeného, působil na poškozené, aby nic neoznamovali policejním orgánům, a měl převzít výkupné, k čemuž nedošlo z objektivních důvodů, pak jde o činnost, která představuje onen pomyslný článek řetězu tvořícího ve svém souhrnu trestné jednání a kterou lze posoudit jako spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., neboť takové konkrétní jednání obviněného již přesahuje hranice účastenství ve formě pomoci nebo návodu podle § 10 odst. 1 písm. b), c) tr. zák.***) *) Poznámka redakce: nyní jde o rozlišení těchto trestných činů podle § 171 a § 174 tr. zákoníku**) Poznámka redakce: srov. ustanovení § 23 a § 24 odst. 1 písm. b), c) tr. zákoníku

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 02.09.2009

Spisová značka: 8 Tdo 885/2009

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Braní rukojmí, Omezování osobní svobody, Spolupachatelství, Účastenství

Předpisy: § 10 odst. 1 tr. zák.

§ 231 tr. zák.

§ 234a tr. zák.

§ 9 odst. 2 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných L. G. a Š. H. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. 2 To 94/2008, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 4 T 23/2008.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2008, sp. zn. 4 T 23/2008, byl obviněný L. G. uznán vinným takto: pod body I. a II. trestným činem brání rukojmí podle § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., dílem dokonaným a dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., spáchaným ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., a trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), c) tr. zák.; pod bodem III. trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. a pomocí k trestnému činu podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c) a § 250 odst. 1, 2 tr. zák.; pod bodem IV. trestným činem nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 2 písm. b) tr. zák. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 234a odst. 2 a § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody na 7 a 1/2 roku, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Tímtéž rozsudkem byla obviněná Š. H. uznána vinnou pod bodem II. trestným činem brání rukojmí podle § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. spáchaným ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. a byla za to odsouzena podle § 234a odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody na 6 let, pro jehož výkon byla zařazena do věznice s dozorem. Stejným rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestech ohledně spoluobviněných K. Ž., J. U., M. H., J. Š. a P. M.

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obvinění L. G. a Š. H. dopustili trestných činů pod body I. a II. výroku o vině tím, že

I. obviněný L. G. po předchozí domluvě s obviněným K. Ž. v přesně nezjištěné době v průběhu roku 2005 na přesně nezjištěném místě se domluvil s obviněným J. U. na tom, že provedou za pomoci dalších osob únos poškozeného P. V., budou ho zadržovat a od jeho manželky požadovat zaplacení výkupného pod hrozbou usmrcení poškozeného P. V.; obviněný J. U. následně s tímto plánem seznámil obviněného M. H. a další neztotožněné osoby, jejichž úkolem mělo být zmocnění se poškozeného P. V. a jeho zadržování až do doby, než bude vyplaceno výkupné. Následně po předchozím naplánování a rozdělení úkolů obviněný M. H. dne 8. 11. 2005 okolo 6.00 hodin společně s dalšími dvěma neztotožněnými osobami u vjezdových vrat do obytného komplexu v ulici B. V. v J. vytáhli za použití násilí poškozeného Ing. A. K. z jeho osobního automobilu, neboť jej považovali za poškozeného P. V., tlačili jej k vozidlu obviněného M. H. a snažili se ho naložit do zavazadlového prostoru, přičemž proti němu použili elektrický paralyzér a hrozili mu namířenou pistolí, avšak v důsledku aktivního odporu ze strany poškozeného Ing. A. K. a v důsledku toho, že obvinění byli vyrušeni náhodně projíždějícím vozidlem, se jim nepodařilo naložit poškozeného do vozidla, zanechali svého jednání a z místa činu odjeli;

II. v přesně nezjištěné době v průběhu roku 2005 na přesně nezjištěném místě se obvinění K. Ž. a Š. H. dohodli na tom, že za pomoci dalších osob provedou únos poškozeného P. V., budou ho zadržovat a od jeho manželky požadovat zaplacení výkupného pod hrozbou usmrcení poškozeného P. V.; se žádostí o pomoc seznámil obviněný K. Ž. s tímto plánem obviněného L. G., který se následně s tímto plánem obrátil na obviněného J. U., jenž následně zajistil účast obviněných M. H. a J. Š., po předchozím naplánování a rozdělení úkolů obviněný L. G., jakožto policista služebně zařazený u Obvodního oddělení Policie České republiky v Ch., účelově předvolal poškozeného P. V. k podání vysvětlení dne 22. 1. 2006 ve 20.00 hodin na Obvodní oddělení Policie České republiky v Ch., přičemž o tomto termínu předvolání byli prostřednictvím obviněného J. U. informováni obvinění M. H. a J. Š., kteří v blízkosti Obvodního oddělení Policie České republiky v Ch. přepadli poškozeného P.

V. po jeho odchodu z budovy, za použití násilí a proti jeho vůli jej naložili do osobního vozidla tov. zn. Mitsubishi Pajero, které bylo majetkem obviněného M. H., poškozenému natáhli přes obličej čepici, spoutali mu ruce, následně ho převezli v zavazadlovém prostoru vozidla obviněného M. H. do bytu, který měl v Ž. pronajatý obviněný P. M., jenž dal obviněným byt k dispozici pro tento účel, byť věděl, o co se jedná, přičemž následně byl poškozený za přítomnosti obviněných M. H., J. Š. a P. M. držen proti své vůli v koupelně bytu až do večerních hodin dne 24. 1. 2006. Dne 22. 1. 2006 v době kolem 22.00 hodin pak neztotožněná žena telefonovala V. V., manželce poškozeného P. V., oznámila jí zadržování manžela a požadovala, aby se neobracela na Policii České a vyplatila částku ve výši 12 000 000 Kč, jinak bude její manžel usmrčen; po dalších telefonických pokynech ohledně způsobu a místa předání peněz poškozená V. V. nejprve odmítla předání peněz prostřednictvím obviněné Š. H. a následně sama dne 24. 1. 2006 kolem 17.00 hodin v prostoru areálu čerpací stanice pohonných hmot v Ch. před obchodním centrem G. předala neztotožněnému muži 2 igelitové tašky s finanční částkou ve výši 12 000 000 Kč, po předání peněz si na silnici mezi obcemi Ch. a M. na základě telefonické výzvy vyzvedla poškozeného P. V., jehož tam po telefonickém pokynu odvezli obvinění M. H., P. M. a J. Š. vozidlem, které si za tímto účelem vypůjčil obviněný P. M. od svého známého. Úkolem obviněné Š. H. v průběhu celého jednání bylo zjišťovat a prostřednictvím obviněného K. Ž. předávat informace o osobních a finančních poměrech poškozeného P. V., následně měla od poškozené V. V. převzít výkupné, k čemuž pak nedošlo pouze proto, že poškozená V. V. odmítla předání výkupného prostřednictvím obviněné Š. H., poté měla tato obviněná působit na poškozené manžele V. v tom smyslu, aby celou věc neoznamovali Policii České republiky, a získané peníze si pak všichni obvinění rozdělili přesně nezjištěným způsobem.

K odvolání obviněných L. G. a Š. H. rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. 2 To 94/2008, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. f) tr. ř. částečně zrušil rozsudek soudu prvního stupně ohledně těchto odvolatelů, a to jen ve výroku o náhradě škody, a podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozeného P. V. s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti tomuto rozsudku Vrchního soudu v Praze podali obvinění L. G. a Š. H. prostřednictvím svých obhájců dovolání. Obviněný L. G. zaměřil dovolání mimo jiné proti výroku o vině pod body I. a II. v rozsudku soudu prvního stupně a výroku o trestu a uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle obviněného zůstává značné množství závažných neobjasněných skutečností, přičemž podrobně konkretizoval, v čem spatřuje neúplnost skutkových zjištění učiněných ve věci. Jak dále tento obviněný zdůraznil, měl být sice uznán vinným skutkem obsaženým pod bodem I a II. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, avšak nesouhlasil s právním posouzením tohoto skutku. Provedené důkazy podle něj potvrdily, že obsahem jeho úmyslu bylo zabránit poškozenému P. V., aby po určité dobu užíval osobní svobody, a proto měl být takový skutek posouzen jako trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 tr. zák. Jiný závažnější obsah skutku nastal až poté, co se vymkl vlivu tohoto obviněného. Obviněný proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Praze a aby soudu prvního stupně přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout, avšak v jiném složení senátu.

Obviněná Š. H. v podaném dovolání s poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítla, že zjištěný skutek byl nesprávně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv nevykazuje jeho znaky. Podle názoru obviněné bylo její jednání posouzeno nesprávně jako spolupachatelství trestného činu braní rukojmí ve smyslu § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., kterým byla uznána vinnou, přestože poškozeného P. V. nenapadla, nestrčila do auta, nedržela v bytě v Ž. a ani nepřevzala peníze. Jak dále obviněná zdůraznila, spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. předpokládá společné jednání, o které jde tehdy, když každý z pachatelů naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, nebo jestliže každý z pachatelů uskutečnil jen některý ze znaků skutkové podstaty, jež je pak naplněna teprve souhrnem těchto jednání, anebo pokud jednání každého ze spolupachatelů je

článkem navazujícího řetězu, z jehož článků se skládá trestný čin. Obviněná však popírá, že by svým jednáním naplnila všechny znaky skutkové podstaty, nenaplnila dokonce ani jeden z nich, její jednání nebylo článkem řetězu, z něhož se skládá trestný čin, a stejně tak neplnila roli „volavky či zdi“, což je jednání, které soudní praxe rovněž chápe jako společné jednání, takže neměla být uznána vinnou spolupachatelstvím trestného činu braní rukojmí podle § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. I kdyby to byla skutečně obviněná, kdo poskytl informace o majetkových a osobních poměrech poškozeného P. V., i kdyby věděla o předmětné trestné činnosti a i kdyby převzala část výkupného v úmyslu si ji ponechat, pak žádný z těchto znaků podle obviněné nezakládá její spolupachatelství na únosu poškozeného P. V. Pokud měla podle závěru soudů nižších stupňů iniciovat trestnou činnost tím, že k ní naváděla spoluobviněného K. Ž., obviněná připomněla, že navedení jiného k trestnému činu lze posoudit jako spolupachatelství pouze tehdy, když někdo navede k činu jinak trestnému osobu trestně neodpovědnou; jinak je návod účastenstvím, nikoli však spolupachatelstvím. Byl-li skutek právně posouzen jako spolupachatelství, považuje to obviněná za nesprávné právní posouzení, protože mohlo jít nanejvýš o některou z forem účastenství (návod či pomoc). Obviněná navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze v části, která se jí týká, a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud poté, co se vypořádal s dovolacími námitkami, které nebylo možno podřadit pod žádný zákonný důvod dovolání, se zabýval námitkou obviněného L. G., podle níž sice měl být uznán vinným skutkem obsaženým pod bodem I. a II. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, který však není trestným činem braní rukojmí podle § 234a tr. zák., nýbrž trestným činem omezování osobní svobody podle § 231 tr. zák. Nejvyšší soud přitom dospěl k závěru, že takové právní posouzení skutku vůbec nepřichází v úvahu.

Objektem trestného činu omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. je osobní svoboda ve smyslu volného pohybu člověka. Objektem trestného činu braní rukojmí podle § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. je nejen osobní svoboda ve smyslu svobody pohybu, ale i svobodné rozhodování člověka. Objektivní stránka posledně uvedeného trestného činu spočívá v tom, že se pachatel zmocní rukojmí, čímž se rozumí jakékoliv získání a vykonávání faktické fyzické kontroly nad jinou osobou ve formě omezení její osobní svobody, a hrozí, že ji usmrtí anebo že jí způsobí újmu na zdraví nebo jinou vážnou újmu. Jak je tedy zřejmé ze srovnání zákonných znaků skutkových podstat obou těchto trestných činů, zákonné znaky trestného činu omezování osobní svobody jsou konkretizovány a doplněny dalšími zákonnými znaky trestného činu braní rukojmí, takže trestný čin braní rukojmí podle § 234a tr. zák. je v poměru speciality vůči trestnému činu omezování osobní svobody podle § 231 tr. zák. Jednání obviněného L. G. popsané v rozsudku soudu prvního stupně bez pochybností vykazuje právě ty zákonné znaky, jež se vyžadují pro naplnění skutkové podstaty trestného činu braní rukojmí podle § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., jak v podrobnostech přesvědčivě vyložil soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku.

Pokud jde o dovolání obviněné Š. H., její jednání popsané pod bodem II. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně bylo právně posouzeno jako trestný čin braní rukojmí podle § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., neboť společným jednáním s dalšími označenými spolupachateli (obviněnými L. G., K. Ž., J. U., M. H., J. Š. a P. M.) se zmocnili rukojmí a hrozili, že ho usmrtí, a to s cílem donutit jiného, aby něco konal, přičemž spáchali takový čin jako členové organizované skupiny. Nejvyšší soud považuje výhrady obviněné proti právnímu posouzení skutku, jímž byla uznána vinnou, za neopodstatněné.

O společné jednání ve smyslu § 9 odst. 2 tr. zák. jde podle nauky i praxe soudů tehdy, jak ostatně správně připomněla i obviněná Š. H., pokud každý ze spolupachatelů naplnil svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, nebo jestliže každý ze spolupachatelů svým jednáním uskutečnil jen některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu, jež je pak naplněna souhrnem těchto jednání, anebo i v případě, když jednání každého ze spolupachatelů je alespoň článkem

řetězu, přičemž jednotlivé činnosti (články řetězu) směřují k přímému vykonání trestného činu a jen ve svém celku tvoří jeho skutkovou podstatu a působí současně (k tomu viz zejména rozhodnutí pod č. 15/1967 a č. 36/1973 Sb. rozh. tr.). Spolupachatelství jako společné jednání dvou nebo více osob však musí naplňovat znaky jednání popsaného v příslušné skutkové podstatě téhož trestného činu. K naplnění spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou. Stačí i částečné přispění, třeba i v podřízené roli, jen když je vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních pachatelů, a je tak objektivně i subjektivně složkou děje, tvořícího ve svém celku trestné jednání.

Nejvyšší soud sdílí závěry soudů nižších stupňů, podle nichž jednání obviněné Š. H. představuje onen pomyslný článek řetězu, který ve spojení s navazujícími jednáními zbývajících spoluobviněných směřoval k přímému vykonání trestného činu braní rukojmí podle § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., působil současně s nimi a ve svém celku společně s nimi tvořil jeho skutkovou podstatu. Nelze přece pominout, že obviněná se angažovala na spáchání činu po celou dobu páchání; nešlo jenom o to, že poskytla informace o majetkových a osobních poměrech poškozeného P. V., že věděla o předmětné trestné činnosti a že převzala část výkupného v úmyslu si ji ponechat. Byla to totiž obviněná Š. H. a spoluobviněný K. Ž., kteří stáli na samém počátku páchání uvedeného trestného činu, a to při prvotní domluvě o možnosti spáchat takový trestný čin, navíc to byla právě obviněná, kdo poskytoval ostatním spoluobviněným aktuální informace o osobních a majetkových poměrech poškozených, které byly rozhodně především z hlediska možností spáchat čin co nejefektivněji, jak rozvádí v odůvodnění rozsudku i soud prvního stupně. Byla to právě jen tato obviněná, kdo byl obeznámen s finančními poměry poškozených, s jejich možnostmi opatřit finanční prostředky přímo v požadované výši. Bez významu není ani její zamýšlená, byť bez přičinění obviněné nerealizovaná role při převzetí peněz od poškozené V. V., přičemž finanční částka ve výši 2 000 000 Kč, připadající obviněné Š. H. jako podíl z výnosu trestné činnosti, zcela koresponduje s vyjádřením její plnohodnotné participace na trestném činu srovnatelné s ostatními spolupachateli, jejichž úloha byla nepřehlédnutelná, a konečně nelze pominout ani působení obviněné na poškozené, zvláště pak na poškozeného P. V., aby věc nebyla oznámena policejním orgánům. Postavení obviněné Š. H. v samém počátku bylo nezastupitelné, vždyť právě od ní a její dohody s obviněným K. Ž. vznikl záměr spáchat trestný čin, postavení obviněné bylo nepřehlédnutelné i co do kvality poskytování informací především o finančních poměrech poškozených; jejím prostřednictvím, jakožto osoby dobře obeznámené s finančními poměry poškozených či s finanční situací obchodní společnosti, kterou poškození reprezentovali, jak potvrdil ve své výpovědi poškozený P. V., měli obvinění nejen telefonický kontakt na poškozenou V. V., ale věděli též, jakou částku jsou poškození schopni opatřit (proto nedocházelo k žádným dohadům a licitacím o požadované částce), jak rychle a za jakých okolností lze dosáhnout vyplacení částky (obviněná se podílela i na dispozicích pro peněžní ústav), přičemž obvinění věděli, že poškozená V. V. má dispoziční právo k nakládání s peněžními prostředky na účtu obchodní společnosti poškozených, jak podrobně a přesvědčivě vyložil v odůvodnění svého rozsudku soud prvního stupně. Ten také přílehavě dovozoval vědomou účast obviněné Š. H. na spáchaném trestném činu i již výše konstatovanou jí zamýšlenou aktivní roli při převzetí výkupného, o které by nebylo možno ani uvažovat bez domluvy s obviněnou, přičemž nevstoupila-li takto obviněná do děje, stalo se tak proto, že takový postup odmítla poškozená V. V.

Takové jednání obviněné Š. H. zjevně přesahuje hranice účastenství podle § 10 odst. 1 tr. zák. Posouzení jednání obviněné jako návodu podle § 10 odst. 1 písm. b) tr. zák., popřípadě pomoci podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák., by nevystihlo správně povahu její účasti na trestném činu. Tu naopak přílehavě odráží právní kvalifikace jednání obviněné jako spolupachatelky trestného činu braní rukojmí podle § 9 odst. 2 a § 234a odst. 1, 2 písm. a) tr. zák.

Nejvyšší soud proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl zjevně neopodstatněná dovolání obou obviněných.